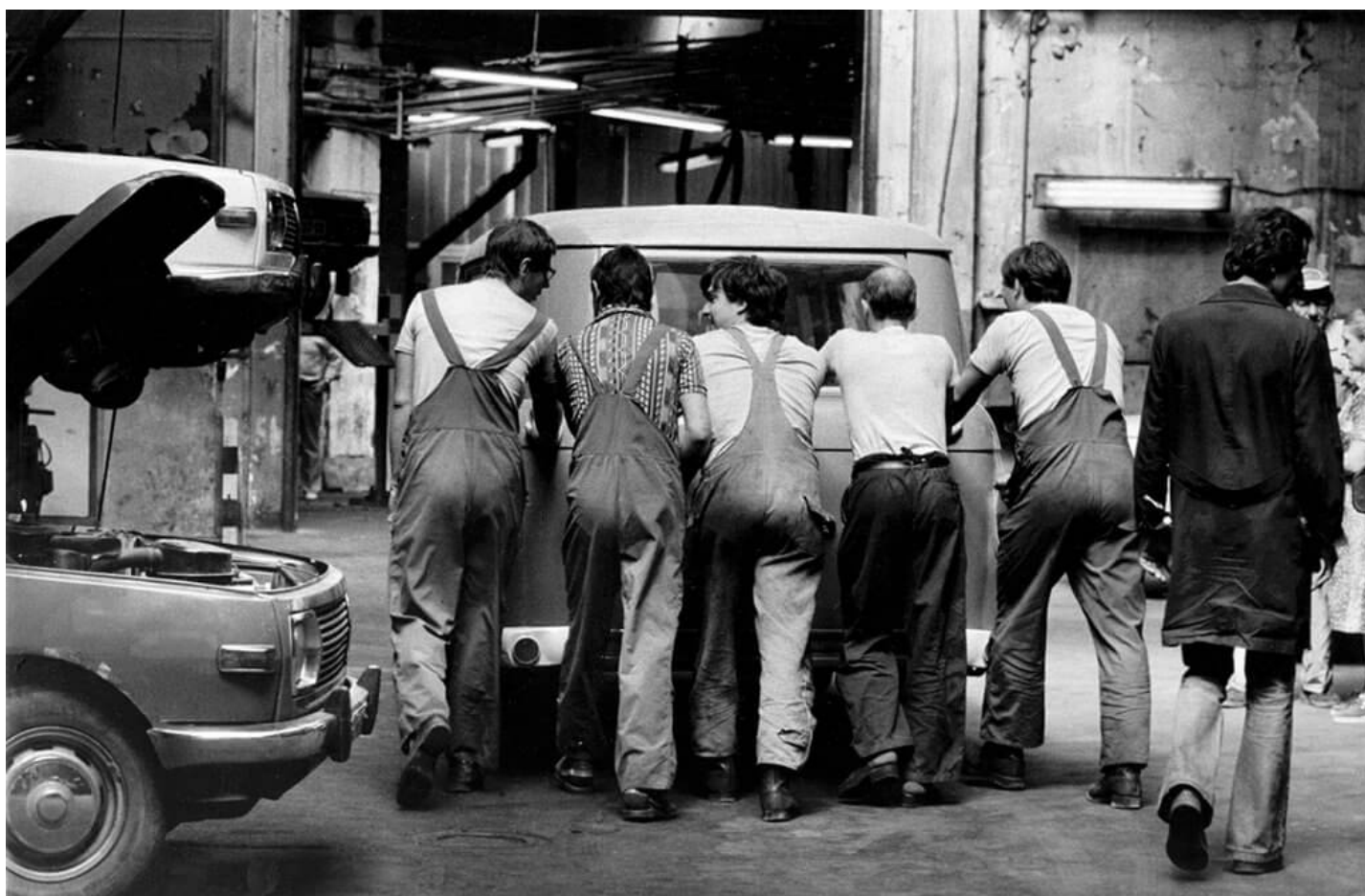

Ács József

KATARZIS AZ AUTÓJAVÍTÓBAN

HORGAS BÉLA VERSÉHEZ

2018-11-30 | HORGAS BÉLA VERSÉHEZ, JEGYZET

PLÓTINOSZ AZ AUTÓJAVÍTÓBAN

A lélek tehát akkor szabad – írja Plótinosz –, ha a szellem útján akadálytalanul siet a Jó felé, és amit emiatt tesz, az őrajta múlik... Igen, bólogatok buzgón s fülem pirul, igen, Mester, és mégis, miként van ez tehát: ... Egy autójavító

faggyúszagú büféjében, hideg dohányfüstkövesedésben olvasok, rázkódik padló, mennyezet, géproncsok másznak, sziréna vinnyog, két vérmes férfitársam a Dacia-gyártók fogyatékoságairól acsarog, de agyvelejüknek mindenről megvan a véleménye, „okádék, uram”, egy takarítónő kanárisárga vödörrel, átkokkal húz át – szétfröcsköli.

A jó, még a kisbetűvel írott közönséges és parányi jó is hiábavalóan, mert kétségbeejtő elvontság fátylában derül innen nézvést, és Plótinosz, aki szinte szégyellte, hogy testben lakik, tragikusan valószerűtlen szellem-voltában is, a tételei pedig... a tételei!

Hogy a rossz: nem-létezés? Hogy a mozdulatlan ragyogás vágya mozgatna minket, ezt a szennyben araszoló üzemet a potrohos autósokkal? És az az Egy volna a kezdet és az ok, a Központ, mely bennünk istenül, csak el kell érnünk? De akkor miért nem jutottunk hozzá közelebb – vagy jutottunk?

S dübög az olajbűzös padló, huzalozott mennyezet sikolt, iránytalan sötétségeink rétvén nincs kísérő, kinek tenyerráncait tapinthatnák a vándor ujjai s haladnánk befelé, bizonyára fölfelé is akkor, súly szerint – ordító csarnokban brutálisan mutatja ülepét – orrolj! – a létezés.

(Súgja Hang, 59.)

Plótinosz szerint mindenféle erkölcsi nemesség és szépség, jóság és igazság forrása az állandóan jelenvaló transzcendens Egy. S mert állandóan jelenvaló, minden emberi tisztátalanság, rútság, hazugság és rossz abból ered, hogy azonosulunk valamely rész szerint valóval, mely ennek következtében egészen tűnik fel előttünk. A tiszta érzékelés elvesztésével a lélek a sokaság irányába mozog: nem a létre ügyel, hanem szétszóródik a létezők között, külsődleges dolgokhoz kötődik, elmerül a múlandóban, s így a halállal keveredik. A *katharszisz*, azaz a megtisztulás: ráhagyatkozás az Egyre.

„Igen, Mester, és mégis, miként van ez tehát”, kérdezi Horgas Béla Plótinosz-könyvéből felütve fejét, a mocsok, a rútság, az acsargó indulatok sűrűsödési pontján, a szürkesség és kisszerűség fénytelen világában, ahol nemhogy a görög bölcselő

tanítása, de „még a kisbetűvel írott közönséges és parányi jó” is kétségbeejtően elvonnak tűnik. Merre a kivezető út, hol az apai kéz, melybe kapaszkodhatna a vándor? Van-e értelme tagadni Plótinosz tételeit? Vagy az autójavítót?

végeérhetetlen pangás

Ha a magam élményei köréből keresek párhuzamot erre az elhagyatottságra, a Lenti laktanya törtcsempés folyosói, sáros útjai rémlenek elém a nyolcvanas évek közepéről. A

végeérhetetlen pangás és az értelmetlen kapkodás váltakozása. Egy lapos, ködülte novemberi nap, s ahogy a roncstelepre kíváncszó Csepel teherautók zajában-füstjében emberek caplatnak a jéghideg, agyagos sárban. A közeg íratlan szabályai csekély teret engedtek a bajtársiasságnak. Mindenki versengve kereste a kibúvókat, s törekedett a terheket másra hárítva előbbre jutni az ügyeskedésben – a század szakmunkásainak élelmesebbje kinn, a városban, a tisztek lakásaiban maszkolt extra szabadság fejében.

Hogyhogy, kérdezi Horgas Béla, ez „a szennyben araszoló üzem” a kanárisárga vödre fölött káromkodó takarítónővel az Egy felé tart talán? Mintha Plótinosz tanainak homlokegyenest az ellenkezőjét látnánk, s nem a rossz volna csupán másodlagosan, a jó hiányaként, a jóból levezetve létező, hanem fordítva: a távollévő jóról lehetne csupán negatív meghatározást adni, a műhely sötét belvilágának tagadásaként. Mintha az emberi lélekből dohányfüstként kiáradó, majd körben a tárgyakban és viszonyokban megkövesedő rossz lenne a valóság, s minden egyéb: bizonytalan hitelű álom.

A szenvedélyes tagadás önmagában mit sem ér, mert megtart a rossz szűk körében, mondhatná Plótinosz: hozzáragaszt ahhoz, amit tagadunk, s nem hagy teret annak, ami más, ami több. A szépség, jószág, igazság forrása, az Egy *mindent* tartalmaz, a fennálló rútságot is, az Egy megtagadását is. A rútságtól tehát nem elfordulni kell, hanem meghaladni. Horgas Béla verse, még ha meg is jelenik benne a tagadás gesztusa, mégsem a tagadásra épül. Nem menekül, nem elfordul ettől a félhomályos világtól, épp ellenkezőleg: odafordul hozzá, hogy a maga romlott és rongált állapotában, számtalan konkrétumával együtt ábrázolhassa. Nem állít, hanem kérdez. A kérdések nyitják fel a teret, hogy a résen beáradhasson, ami több, mint a világot hiánytalanul kitölteni látszó fennálló. Mert hogy emberi világunk csak valami alacsony mennyezetű, olajbűzös autójavító volna, azért mégsem hihető.

az Egy kettéhasítása

Nem osztom Plótinosz újplatonista dualizmusát, mely az Egy kiáradásaként értelmezi a szellemet, a szellem kiáradásaként a lelket, a szellemtől át nem járt anyagot viszont halott, fénytelen, sötét masszaként írja le. E felfogás szerint az anyag az a néma hangszer, melyen a szellem

muzsikál. Csakhogy épp a test és a lélek, az anyag és a szellem, a gondolkodás és a létezés szétválasztásával, majd szembefordításával, párhuzamos világokkénti elképzelésével, tehát az Egy kettéhasításával jutottunk abba a világba, mely saját felfogásába törve a lenézett anyagot csakugyan halott matériává változtatta, hogy saját elképzeléseit akár az élet tönkretétele árán is keresztülvigye. Az autójavító valóságával szembesített plótinosi filozófia a lesüllyedt, szellemtelen anyag és a gyökértelessé vált szellem mérhetetlen eltávolodásáról, gyógyíthatatlan kétségbeeséséről tanúskodik, melyet csak az eredethez visszanyúló kérdésnek van esélye meghaladni.

kép | fortepan.hu